

**ODBOR ZA ETIKU U ZNANOSTI I
VISOKOM OBRAZOVANJU**

Agencija za znanost i visoko obrazovanje
Savska cesta 41/VIII
10 000 Zagreb

Klasa: 640-01/09-04/0003

Ur. br.: 355-01-09-2

15. prosinca 2009.

Hrvatski sabor
Trg sv. Marka 6
10 000 Zagreb

IZVJEŠĆE HRVATSKOM SABORU

o radu Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju za razdoblje
od 1. siječnja 2008. do 1. prosinca 2009.

Članovi Odbora

Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (OEZVO) je od prošlog izvješća Saboru i dalje u sastavu: doc.dr.sc. Lidija Bilić-Zulle (Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci), prof.dr.sc. Julijan Dobrinić (Tehnički fakultet Sveučilišta u Rijeci), dr.sc. Zorica Jurković, znanstveni savjetnik (Hrvatska agencija za hranu, Osijek), doc.dr.sc. Vedran Katavić (Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, predsjednik), prof.dr.sc. Marko Petrak (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, zamjenik predsjednika), akademik Nikša Stančić, red.prof. u m. (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), prof.dr.sc. Ivana Weygand-Đurašević (Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu) i prof.dr.sc. Daniela Živković (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu).

Aktivnosti Odbora

Tijekom ovog razdoblja glavne aktivnosti OEZVO bile su na međunarodnom planu. Točnije, članovi i predsjednik OEZVO sudjelovali su u više domaćih i međunarodnih aktivnosti koje promiču svijest o značaju odgovorne provedbe istraživanja.

- **1. Svjetska konferencija o znanstvenoistraživačkoj čestitosti**

Jedna od važnijih međunarodnih aktivnosti tijekom proteklog razdoblja svakako je sudjelovanje u stvaranju Europske mreže nacionalnih odbora za znanstvenoistraživačku čestitost (ENRIO, od engl. European Network of Research Integrity Offices). Sama ideja stvaranja ENRIO započeta je još u studenom 2007. godine na 1. Svjetskoj konferenciji o znanstvenoistraživačkoj čestitosti (1st World Conference on Research Integrity: Fostering Responsible Research, www.esf.org/activities/esf-conferences/details/confdetail242.html).

Taj sastanak održan je u Lisabonu (Portugal) u organizaciji Europske znanstvene fondacije (ESF, od engl. European Science Foundation) i američkog Ureda za znanstvenoistraživačku čestitost (ORI, od engl. Office of Research Integrity, Dpt. of Health and Human Services), uz sudjelovanje te ko-sponzorstvo Europske komisije, tadašnjeg predsjedatelja EU Portugala, NATO, EMBO (od engl. European Molecular Biology Organization) i ICSU (od engl. International Council for Science). Na sastanku je sudjelovalo 275 sudionika iz 47 država, a predsjednik OEZVO vodio je jednu od sjednica. Na sastanku je zaključeno i predloženo da ESF i ORI nastave rad i suradnju s GSF OECD (od engl. Global Science Forum of the Organization for Economic Co-Operation and Development, <http://www.oecd.org/sti/gsf>) te ostalim organizacijama radi razvoja pravilnika i vodilja o najboljim postupcima i praksi reagiranja na znanstveno nepoštenje i prijevaru u znanosti. Na temelju tog sastanka OECD GSF predložio je prvo izvješće o Znanstvenoistraživačkoj čestitosti unutar međunarodne znanstvene suradnje, a ESF je uz pomoć EUROHORCS (od engl. European Heads of Research Councils) odlučio prikazati trenutno stanje i pristupe tom pitanju u Europi. Njihovim naporom stvorena je publikacija "Stewards of Integrity" iz travnja 2008. godine ([http://www.esf.org/nc/publications/corporate-publications.html?tx_ccdamdl_cart\[add\]=17719](http://www.esf.org/nc/publications/corporate-publications.html?tx_ccdamdl_cart[add]=17719)), na čijoj je izradi sudjelovao i OEZVO.

Temeljem ovih međunarodnih aktivnosti OEZVO i Republika Hrvatska prepoznati su kao predvodnice po pitanju odgovorne provedbe istraživanja i znanstvenoistraživačke čestitosti u ovom dijelu Europe ili šire. Tomu u prilog ide i činjenica da je Hrvatska osnovala OEZVO prije od mnogih članica EU (Austrija, Francuska, Norveška i mnoge druge).

Sljedeća svjetska konferencija održava se sredinom 2010 u Singapuru.

- **Europska mreža**

▪ **ENRIO**

U Lisabonu su započeti i pregovori o stvaranju ENRIO, europskog tijela koje bi pomoglo zemljama koje još nemaju svojih ureda ili odbora za znanstvenu prijevaru da ih stvore, te tijela koje bi bilo zajedničko savjetodavno i strukovno tijelo već postojećim uredima. ENRIO je održao već četiri sastanka (London, UK, ožujak 2008; Split, RH, rujan 2008; Amsterdam, Nizozemska, ožujak 2009; Oslo, Norveška, listopad 2009). Trenutno članove ENRIO, uz Hrvatsku, čine predstavnici Austrije, Belgije, Danske, Finske, Francuske, Njemačke, Irske, Nizozemske, Norveške, Portugala, Švedske, Švicarske i Ujedinjenog Kraljevstva. Tijekom 2008. godine ENRIO, ALLEA (od engl. ALL European Academies) i ESF su ponudile Europskoj komisiji program rada i financiranja zajedničkog Europskog ureda u sklopu FP7 projekata Znanost i društvo (ECARI, od engl. European Coordinated Approaches to Research Integrity). Veći dio projekta (paketi u čijem je sastavljanju sudjelovao ENRIO) ocijenjeni su vrlo pozitivno, ali ukupno projekt nije financiran. Međutim, temeljem tog prijedloga ESF je odlučila intenzivirati svoje aktivnosti radi definiranja zajedničkih aktivnosti po pitanju odgovorne provedbe znanstvenih istraživanja te problema znanstvene prijevare na europskoj razini.

Kratkoročni ciljevi ENRIO su priprema zajedničkih stavova, načela i postupaka istrage, kao i prijedlog mjera predstavljenih zemalja o pitanjima znanstvene prijevare i upitnim postupcima u znanosti za svjetsku konferenciju 2010. Dugoročno, osim suradnje na rješavanju mogućih slučajeva znanstvene prijevare jedan o glavnih ciljeva je stvaranje te vođenje međunarodne baze podataka/evidencije prijestupnika.

Dogovoreni su daljnji sastanci ENRIO u ožujku 2010 (Bern, Švicarska), rujnu 2010 (Kopenhagen, Danska) te ožujak 2011 (Dublin, Irska).

▪ **ESF forum o znanstvenoistraživačkoj čestitosti**

Do sada su, u Madridu (studeni 2008) i Strasbourgu (listopad 2009), organizirane dvije velike radionice, tj. konferencije za članice ESF foruma (ESF Member Forum) uz sudjelovanje ALLEA, rektorskih konferencija, Europskih udruga sveučilišta (EUA, od engl. European University Associations), LERU (od engl. League of European Research Universities), nacionalnih ureda/odbora, znanstvenih i stručnih udruga urednika znanstvenih časopisa (COPE, od engl. Committee for Publication Ethics; EASE, od engl. European Association of Science Editors), Europske komisije te međunarodnih organizacija (UNESCO, ICSU i OECD). Sljedeći sastanak će se

održati u Splitu krajem ožujka 2010. u organizaciji Nacionalne zaklade za znanost (NZZ, kao članice *ESF Member* foruma) i OEZVO (kao jednog od pokretača europske mreže). Predstavnicima Hrvatske (doc.dr.sc. Livija Puljak, Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu i doc.dr.sc. Vedran Katavić) su članovi radne skupine ESF za pitanja razvoja i promocije istraživanja o odgovornoj provedbi istraživanja (<http://www.esf.org/activities/mo-fora/research-integrity/mof-researchintegrity-2009.html>).

- **Norveški uredi za etiku**

U Splitu je u rujnu 2009. na inicijativu Norveških odbora za etiku (Forskningsetiske komiteer, <http://www.etikkom.no/English>), koji se sastoje od Odbora za znanstvenoistraživačku etiku u društvenim i humanističkim znanostima, Odbora za znanstvenoistraživačku etiku u znanosti i tehnologiji, Odbora za medicinska i zdravstvena istraživanja, Odbora za ljudske ostatke, Odbora za etiku patentiranja i Odbora za znanstvenu prijevaru, organiziran njihov godišnji sastanak na kojem su sudjelovali i članovi OEZVO. Tijekom sastanaka su izmijenjena iskustva i prijedlozi o djelovanju norveških Odbora i OEZVO, te je predložena daljnja suradnja.

- **Međunarodni projekti**

Međunarodna udruga urednika časopisa COPE (od engl. *Committee on Publication Ethics*, <http://publicationethics.org/>) je doc. dr. sc. Lidiji Bilić-Zulle za predloženi projekt "Učestalost i stavovi prema plagiranju u objavljivanju u biomedicini" odobrila financiranje u punom iznosu (£5000). Plan projekta je i razvijanje naputaka za urednike znanstvenih časopisa vezano uz otkrivanje plagiranja.

Usvojene preporuke, prijedlozi i mišljenja Odbora

Odbor je u proteklom razdoblju redovito zaprimao i rješavao predmete, od kojih su neki imali više predstavki. Predmeti koje je Odbor za etiku do sada zaprimio na razmatranje, njihov broj, sadržaj, raznolikost i opseg ukazuju na potrebu postojanja takvoga savjetodavnog tijela. Kao prilog javnosti djelovanja Odbor za etiku svoje odluke, stajališta i mišljenja učinio je javno dostupnima putem mrežnih stranica Odbora (<http://www.azvo.hr/oezvo>).

Predmeti:

1) prof.dr.sc. Ivo Bićanić – doc.dr.sc. Josip Tica, Željko Bogdan, dipl.oec. i Šime Smolić, dipl.oec. (svi Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Pritužbu 16. listopada 2007. godine podnosi prof.dr.sc. Ivo Bićanić (redoviti profesor, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) protiv trojice zaposlenika istog fakulteta – doc.dr.sc. Josip Tica i njegova 2 znanstvena novaka (Željko Bogdan, dipl.oec. i Šime Smolić, dipl.oec.), zbog mogućeg kršenja:

1. Statuta Ekonomskog fakulteta, 2. Statuta Sveučilišta u Zagrebu, 3. Etičkog kodeksa Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa (MZOŠ), 4. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu, 5. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i 6. Zakona o autorskim i srodnim pravima

prilikom objavljivanja znanstvenog članka:

Tica J, Bogdan Ž, Smolić Š (2007) "Analysis of the exchange rate based stabilization effects in contemporary economic practice with special reference to Croatia"

u zborniku (Proceedings) s međunarodnom recenzijom sa skupa 7th International Conference on Enterprise in Transition (Split, 24.-26. svibnja 2007.) u organizaciji Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

Prof. Bićanić podnosi prijavu na više adresa: MZOŠ (n/r Ministru, prof.dr.sc. Dragan Primorac), Odboru za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (OEZVO), Predsjedniku OEZVO (doc.dr.sc. Vedran Katavić), Prorektoru za znanost i tehnologiju Sveučilišta u Zagrebu (prof.dr.sc. Melita Kovačević), Prorektoru za studije i upravljanje kvalitetom Sveučilišta u Zagrebu (prof.dr.sc. Ljiljana Pinter), te Prodekanu za znanost i poslijediplomske studije Ekonomskog fakulteta (prof.dr.sc. Božo Matić).

Pritužbu prof.dr.sc. Ivo Bićanić raščlanjuje na tri prigovora:

1. Prigovor izvornosti članka

Prof. Bićanić tvrdi da je objavljeni članak prevedeno drugo poglavlje "Teoretska raščlamba i međunarodna ekonometrijska komparativna analiza posljedica stabilizacije s tečajnim sidrom u dosadašnjoj ekonomskoj praksi (ERBS sindrom)" doktorske disertacije doc. Tice (2005): "Makroekonomska analiza realnog tečaja u tranzicijskim uvjetima hrvatskog gospodarstva", zavedene u knjižnici Ekonomskog fakulteta pod DCD 11/2006 odnosno knjige EFZ-KiD 83002555.

2. Prigovor zbog necitiranja osnovnih izvora korištenih u pisanju

Prof. Bićanić tvrdi da se u objavljenom članku u popisu literature ne navodi doktorat doc. Tice.

3. Prigovor autorskom doprinosu

Prof. Bićanić tvrdi da dvojica koautora članka – Željko Bogdan, dipl.oec. i Šime Smolić, dipl.oec., obojica znanstveni novaci na projektu doc. Tice, ne mogu biti autori prevedenog poglavlja doktorske disertacije obranjene dvije godine ranije.

Nakon detaljne raščlambe Odbor **zaključuje:**

1) O izvornosti znanstvenog članka

Dio doktorata doc.dr.sc. Josipa Tice, točnije, njegovo drugo poglavlje "Teoretska raščlamba i međunarodna ekonometrijska komparativna analiza posljedica stabilizacije s tečajnim sidrom u dosadašnjoj ekonomskoj praksi (ERBS sindrom)" je preveden i pretvoren u znanstveni članak objavljen u indeksiranom časopisu (A1) te može služiti u izborima u znanstvena i nastavna zvanja.

Taj je članak u Hrvatskoj znanstvenoj bibliografiji CROSB (http://bib.irb.hr) zaveden pod brojem 347438, na projektu MZOŠ 067-0671447-2494 (upisao Josip Tica, 9. svibnja 2008. u 14.55 sati). Kao koautori se navode sadašnji znanstveni novaci doc. Tice, Željko Bogdan i Šime Smolčić.

- a) Stav Nacionalnog vijeća za znanost o vrednovanju znanstvenih radova nastalih iz kvalifikacijskih radova (magisterija i doktorata), preuzet s 29. sjednice (27. ožujka 2007. g.) je: "Na upit kako vrednovati znanstvene radove koji sadržavaju dijelove magistarske ili doktorske disertacije ili su u cijelosti magistarski rad ili doktorska disertacija NVZ je jednoglasno usvojilo zaključak da se radovi za izbore u znanstvena zvanja vrednuju od 01. siječnja 2006. godine prema Pravilniku o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja („Narodne novine“, broj 84/05 i 138/06), što znači da se gore navedeni znanstveni radovi moraju potpuno ravnopravno vrednovati kao i ostali radovi".
- b) Stav Odbora je da objavljivanje znanstvenih radova proizašlih iz kvalifikacijskih radova predstavlja uobičajenu i prihvatljivu praksu te da ne predstavlja odstupanje od pravila objavljivanja u znanosti niti Etičkog kodeksa Odbora.

2) O necitiranju vlastitog doktorata

Jedna od uloga objavljivanja znanstvenih članaka i navođenja literaturnih vrela jest upoznavanje čitatelja sa svim aspektima objavljenoga rada, uključujući i nastanak te razradu izvorne ideje. Kako su kvalifikacijski radovi na hrvatskim sveučilištima u svojem integralnom obliku, u pravilu, nedostupni ili teško dostupni široj javnosti i čitateljstvu te nisu u cijelosti objavljeni na engleskom, tj. međunarodnom jeziku znanosti, time ih je drugim autorima teže pročitati, analizirati i citirati. Mišljenja smo da, u ovom slučaju, nenavođenje vlastitog doktorata u popisu literature ne zakida potencijalnog čitatelja tog znanstvenog rada niti stvara neetičan privid izvornosti znanstvenog doprinosa. Stoga je stav Odbora da, u ovom slučaju, necitiranje vlastitog doktorata u objavljenom članku nije znanstveno nepoštenje niti prijevara u znanosti u smislu čl. 8 Etičkog kodeksa OEZVO, premda ne predstavlja preporučljivu praksu.

3) Pitanje autorstva

Kako je u ranijoj raščlambi opisano, objavljeni znanstveni rad je prijevod drugog poglavlja kvalifikacijskog rada (doktorske disertacije) doc.dr.sc. Josipa Tice objavljenog dvije godine ranije. Samim time isključuje se mogućnost dovoljne intelektualne uključenosti drugih autora u svim kriterijima i kategorijama autorstva. Stav je Odbora da su Željko Bogdan, dipl.oec. i Šime Smolić, dipl.oec., znanstveni novaci doc.dr.sc. Josipa Tice na izvorni članak dodani kao autori. Odbor ocjenjuje da takav postupak nije u skladu s čl. 8 toč 7. kodeksa OEZVO.

2) prof.dr.sc. Ana Marušić – Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Predmet je riješen uz izuzeće i nenazočnost predsjednika Odbora doc.dr.sc. Vedrana Katavića zbog mogućeg sukoba interesa u raspravi, rješavanju i odlučivanju

Pritužbu i zahtjev za mišljenjem podnosi prof.dr.sc. Ana Marušić (redoviti profesor, bivši djelatnik Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, sadašnji zaposlenik Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu):

- 1) protiv Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, zbog mogućeg neetičnog i diskriminacijskog postupanja te
- 2) zbog traženja da Odbor donese mišljenje o postupanju podnosioca zahtjeva tijekom pisanja sveučilišnog udžbenika „Anatomija čovjeka I i II“, Jelena Krmpotić Nemanić (pok.) i Ana Marušić (urednice). Medicinska naklada (Zagreb), 2001 (**Klasa:** 052-01/06-01/0004, **Ur. br.** 355-06-07-5).

Prof.dr.sc. Ana Marušić od 2006. godine Odboru šalje vrlo opsežnu i raznoliku prepisku, dokumentaciju i odluke:

- 1) vezane uz više pritužbi koje je prof.dr.sc. Ana Marušić imala na rad i postupanje Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i tijela unutar njega:
 - i. Suda časti,
 - ii. Povjerenstva za znanstvenoistraživački rad,
- 2) Fakultetskog vijeća;
- 3) pritužbe vezane uz anonimna pisma;
- 4) prepiska s Rektorskim zborom;
- 5) preslike sudskih spisa, odluka i žalbi na odluke i postupanja bivšeg poslodavca Upravnom sudu u Zagrebu;
- 6) prepisku s i odluke nadležnog Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa vezano uz obustavu izvršenja odluka bivšeg poslodavca;
- 7) prepisku s i odluke Etičkog savjeta Sveučilišta u Zagrebu;
- 8) žalbe Ustavnom sudu;
- 9) upozorenja te požurnice Odboru radi donošenja završnog mišljenja.

Na dio pritužbi Odbor je još 2006. godine donio svoje načelno mišljenje (**Klasa:** 640-01/06-04/06, **Ur. br.:** 533-04-06-05) gdje se točke 2 i 3 odnose na postupanje vezano uz anonimne prijave i denuncijaciju te obveze čelnika ustanova na etičnost u postupanju prema članovima akademske zajednice.

Ovom prilikom Odbor iznosi svoje *mišljenje*:

1) O mogućem neetičnom i diskriminacijskom postupanju prema podnosiocu pritužbe prof.dr.sc. Ani Marušić

Nakon detaljne raščlambe sve dostupne dokumentacije Odbor za etiku zaključuje da načelno može govoriti o obvezama zaposlenika i poslodavaca. U svojem Etičkom kodeksu Odbor propisuje 2 članka koji reguliraju pitanja međusobne odgovornosti pojedinaca i ustanova (Članak 3. Obveze prema matičnoj ustanovi i javnosti te Članak 7. Odgovornost ustanova u sustavu). Zbog važnosti ovog pitanja ovdje iznosimo članke u cijelosti:

Članak 3.

U zasnivanju i ispunjavanju svih ugovornih, znanstvenih, nastavnih i drugih obveza prema matičnoj ustanovi, drugim ustanovama u sustavu i javnosti zahtijeva se pridržavanje najviših etičkih standarda što uključuje: poznavanje pravila i statuta ustanove te odgovarajuće zakonske regulative; nepostojanje financijskog i vlasničkog sukoba interesa i nepostojanje sukoba interesa spram matične ustanove; nepostojanje sukoba privrženosti pri provođenju istraživanja; ne dovođenje javnosti u zabludu predstavljanjem vlastitih istupa ili stajališta kao službenih stajališta akademske ili znanstvene zajednice.

Članak 7.

Ustanove u sustavu obvezne su precizno i nedvosmisleno odrediti pravila, propise i postupke te dužnosti i odgovornosti svih uključenih. Ustanove su obvezne promicati etičnost u svim opisanim vidovima te obrazovati sve sudionike o pravilima, njihovim pravima i obvezama. Ustanova ima etičku odgovornost dosljedno provjeravati pridržavaju li se svi uključeni propisanih pravila.

Pod okolnostima u kojima podnositelj pritužbe prof.dr.sc. Ana Marušić ima ozbiljne, temeljne, detaljne i opsežne pritužbe na skoro sve ustanove sustava (uključujući i pitanja transparentnosti rada i odlučivanja samog Odbora), smatramo da Odbor ne može donijeti odluku o ispravnosti i etičnosti rada ijedne od navedenih ustanova sustava, već da Odbor, temeljem svoje savjetodavne i neobvezujuće uloge, može iznijeti načelne primjedbe o djelovanju osoba i ustanova unutar sustava.

Odbor načelno smatra da je dužnost svih ustanova u sustavu pružiti svojim zaposlenicima svu moguću, dostupnu pravnu zaštitu i odnositi se prema njima u skladu sa zakonom, svojim kodeksima i pravilnicima, pazeći da se maksimalno štiti osobno dostojanstvo, ljudske i

akademske slobode i prava, te da završne odluke i mjere donose tek kada su iscrpljena sva druga sredstva.

Smatramo ključnim da se u potpunosti transparentno objasne i ograniče mogući sukobi interesa.

Isto tako smatramo da je obveza ustanove ispunjenje ovih mjera do razine na kojoj osoba protiv koje se vodi postupak nema proceduralnih prigovora.

2) O etičkoj prihvatljivosti objavljivanja navedenog sveučilišnog udžbenika

Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju do sada je zaprimio nekoliko upita i prijava koji se odnose na pitanja izvornosti sveučilišnih udžbenika, od kojih je ovaj predmet najopsežniji. Analizom ranijih upita i ovoga predmeta, Odbor zaključuje da o tome pitanju postoji dosta nerazumijevanja, predrasuda te različitih interpretacija kako domaćih tako i međunarodnih zakonskih odredbi, a da istodobno ne postoje jasna, pisana pravila koja bi određivala dobru praksu pisanja sveučilišnih udžbenika i etično postupanje. Zbog toga često dolazi do primjene načela etičkih kodeksa vezanih uz primarne znanstvene publikacije (izvorne znanstvene članke i znanstvene monografije), određenih u Etičkom kodeksu ovoga Odbora ili drugih ustanova sustava, na sveučilišne udžbenike kao sekundarne publikacije ili primjena nejasnih, nepisanih pravila opće etičnosti u visokom obrazovanju.

Po definiciji udžbenika (CARNet, Referalni centar za e-obrazovanje, odjeljak Izrada obrazovnih materijala, <http://www.carnet.hr/referalni/obrazovni/iom/DefUdzbenika.html>): „Udžbenik je nastavno sredstvo (djelo) koje izlaže gradivo utvrđeno nastavnim planom i programom. Ako govorimo o sveučilišnom udžbeniku, zahtijeva se da udžbenik daje cjelovit prikaz predmeta, što uključuje i teoretske pretpostavke, te da ima trajniji karakter.“, a izvornost te etičnost, kao i navođenje literature nisu dijelom definicije.

Nedavno novodoneseni Etički kodeks Sveučilišta u Zagrebu, u članku 19 (Plagiranje), stavak 1., određuje plagiranje vrlo općenitom izjavom: „Svaki oblik plagiranja radova i ideja smatra se povredom ovoga Etičkoga kodeksa“, a i ta se odredba nalazi u kontekstu odredbi etičkog ponašanja u znanstvenom istraživanju i umjetničkom radu, te se slijedom toga implicitno odnosi na znanstvene radove i umjetnička djela, a ne visokoškolske, tj. sveučilišne udžbenike.

Isto tako, dostupna pravila o objavljivanju sveučilišnih tekstova, primjerice trenutno važeći Poslovnik o radu Povjerenstva za sveučilišno-nastavnu literaturu Sveučilišta u Zagrebu (donesen 17. siječnja 2006. godine, na 6. sjednici 337. akademske godine), ne određuju pravila ili upute o etičnom ponašanju u pisanju visokoškolskih udžbenika, nego samo postupak prijave za dobivanje naslova sveučilišnog udžbenika. Tek u članku 10, stavak 3 postoji uputa trima recenzentima vezano uz mišljenje o djelu: „...postoji li popis literature te u kojoj je mjeri riječ o izvornom djelu“. Odboru nije dostupan raniji Poslovnik (iz 1997. godine) te tri recenzije ovog udžbenika, pa ne može procijeniti u kojoj mjeri su recenzenti imali primjedbi, posebice na izvornost i popis literature te jesu li primjedbe bile u skladu sa starim Poslovnikom, koji je bio valjan u vrijeme izdavanja predmetnog udžbenika.

Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu 2007. godine donosi „Pravila dobre akademske prakse pri pisanju, recenziranju i objavljivanju znanstvenih i stručnih publikacija“, kao i „Opća pravila o obavljanju znanstvenog, stručnog i nastavnog rada na medicinskom fakultetu u Zagrebu“, u kojima se detaljno razlaže o ulozi autora, recenzenata i urednika znanstvenih članaka te časopisa, pripreme sažetaka za znanstvene skupove te ostale oblike publicističke djelatnosti (priopćenja izvan okvira znanstvene djelatnosti), kao i očekivanja da zaposlenici „svoje znanstvene i nastavne aktivnosti obavljaju u skladu s najvišim standardima etike, istinitosti i točnosti“. Detaljnom raščlambom razvidno je da u preambuli o pravilima, među ostalim, stoji:

„Ova pravila i upute se prije svega odnose na recenzirane (engl. peer-reviewed) članke u znanstvenim časopisima, no Fakultet vjeruje da su jednako vrijedna i značajna i za ostale oblike pisanja, recenziranja i objavljivanja u području biomedicine i zdravstva.“

U točki I.11 i I.11.1 Pravila dalje stoji:

I.11. Plagijarizam je nedopustiv i neprihvatljiv. Znanstvena publikacija predstavlja važan dio procesa kojim se uspostavljaju zaslužnost i prvenstvo za objavu eksperimentalnih rezultata i znanstvenih ideja. Plagijarizam je neetično objavljivanje pod vlastitim imenom (i bez navođenja pravog izvora) tekstova, eksperimentalnih nalaza, metoda ili ideja drugih osoba. Plagijarizam potkopava same temelje sustava kroz koji autori stječu zasluge i priznanja za svoj rad, pa time može oštećenog autora potaknuti da prestane svoje podatke i ideje pravodobno dijeliti s drugima – a to je aktivnost ključna za napredak znanosti. Osim toga, plagijarizam ima potencijalno važne legalne implikacije za razvoj komercijalnih proizvoda i patentiranje.

I.11.1. Odgovornost je autora da explicite navede izvore svih ideja, rezultata ili metoda koje je preuzeo od drugih, osim onog što je općenito prihvaćeno kao opće znanje.

Odbor pozdravlja i ohrabruje i druge ustanove da donesu ovako detaljne upute i pravilnike, te postupovnike, te da eksplicitno razrade i pitanja izvornosti udžbenika, nastavnih tekstova - uručaka, nastavnih pomagala, prezentacija i dr. Implicitno uključivanje neopisanih prekršaja, ovako iscrpno i detaljno opisanih pravila, smatramo nedorečenošću pravilnika.

Potrebno je napomenuti da i u stručnoj i znanstvenoj literaturi koja se bavi područjem znanstvene čestitosti postoje različiti stavovi o važnim etičkim aspektima pisanja udžbenika, od toga je li u temeljnim udžbenicima za predmete ranijih godina studija potrebno navoditi literaturne izvore ili ne, do toga treba li za opće činjenice u tekstu udžbenika navoditi citat. I u međunarodnim studentskim udžbenicima postoje različiti običaji, ovisno od predmeta i teme udžbenika, od detaljnog navođenja literature u tekstu knjige, preko popisa literature na kraju poglavlja ili na kraju cijeloga udžbenika, do potpunog izostanka navođenja literaturnih izvora.

U primarnim znanstvenim publikacijama navođenje literature i etičnost odabira navedene literature nije sasvim jednoznačna. S druge strane izvornost znanstvenoga rada je ključna radi doprinosa povećanju ukupnog znanja, tj. doprinosa znanosti. Privid izvornosti, primjerice kada se radi o plagijatu znanstvenoga članka, čitatelja može dovesti u mnogobrojne zablude – od značaja pojedinca ili skupine koji su objavili takav članak, do utjecanja na donošenje kliničkih zaključaka te terapijskih smjernica. U slučaju ovoga udžbenika, a posebice u znanstveno-nastavnoj disciplini anatomije, vjerujemo da čitatelji ne dolaze do zablude o tomu da su autori te urednice samostalno istražile i iznova, *ab ovo*, opisale cijelo ljudsko tijelo. Jednako vjerujemo da između anatomskih udžbenika postoji podudarnost odabira temeljnih koncepata koje opisuju, kao i didaktičkog rasporeda kojim nešto opisuju.

Stoga Odbor ponovno naglašava da primjena načela odgovorne provedbe istraživanja, tj. znanstvenoistraživačke čestitosti u pisanju izvornih znanstvenih članaka i udžbenika nije nužno uvijek podudarna.

Potrebno je napomenuti da autorska i izdavačka prava u Republici Hrvatskoj određuje Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 167/2003, u primjeni od 30. listopada 2003.) dok je u međunarodnoj zajednici to pravo „*copyright*“-a, koje obuhvaća i autorsko i izdavačko pravo, a uobičajeno ga „nose“ izdavačke kuće, na koje prelazi s autora sklapanjem ugovora. Zbog takvih, temeljnih razlika u pristupu intelektualnom vlasništvu i autorskim pravima između svjetske i domaće pravne baštine često dolazi do neutemeljenih optužbi o nepoštovanju autorskih prava u hrvatskih sveučilišnim udžbenicima.

Čak niti Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima u svojem članku 5. (Autorsko djelo) izrijekom ne navodi sveučilišni udžbenik kao autorsko djelo („Autorsko djelo je originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter...“). Dio optužbe u kojem se govori o „izravnom prijevodu“ stranog udžbenika ne umanjuje vrijednost autorskog djela jer isti Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima u svojem članku 6. (Prerade), stavak 1. navodi da „Prijevodi, prilagodbe, glazbene obrade i druge prerade autorskog djela... zaštićene su kao samostalna autorska djela“).

Isti zakon u članku 56. (Poglavlje 4. Autorsko pravo u pravnom prometu, 4.3.1 Nakladnički ugovor) prepoznaje obveze nakladnika nakon prijenosa prava. Stoga Odbor može zaključiti da se o predmetnom sveučilišnom udžbeniku i odgovornosti urednika i autora može tek neizravno zaključivati temeljem ovoga zakona, bez uključivanja odgovornosti i obveza nakladnika.

Dostupna korespondencija nakladnika (siječanj 2008. godine) s nositeljima autorskih prava udžbenika za kojeg se u anonimnoj prijavi tvrdi da je izvor značajnog dijela teksta hrvatskog sveučilišnog udžbenika (Moore KL, Dalley AF. Clinically oriented anatomy. Lippincott Williams & Wilkins, 3. izdanje 1992 godine te 4. izdanje, 1999), pokazuje da nositelji prava – zastupani po Ms. Adeline (Addie) Gagliardi, Rights Manager, Eastern Europe/Scandinavia/Middle Eastern Languages, Lippincott Williams & Wilkins/Wolters Kluwer Health Inc., Professional & Education Division, 530 Walnut Street, Philadelphia, PA 19106 – nakon uvida u detaljan opis, tj. popis podudarnosti te prijevoda ne smatraju hrvatski udžbenik izravnom reprodukcijom, već adaptacijom te nemaju prigovora ili potraživanja vezanih za autorska prava ili intelektualno vlasništvo.

Polazeći od svih navedenih činjenica, normativnih izvora te pravno relevantne izjave nositelja autorskih prava, zaključni je stav Odbora da nenavođenje literarnih izvora u sveučilišnom udžbeniku temeljne znanstvene i stručne grane kao što je anatomija nije dobra znanstvena, nastavna i stručna praksa. Tako i prvo izdanje udžbenika „Anatomija čovjeka I i II“, J. Krmpotić Nemanić i A. Marušić (urednice), Medicinska naklada (Zagreb), 2001 nije u skladu sa stavom Odbora o dobroj praksi. Ističemo da je ta pogreška ispravljena u 2. korigiranom izdanju istoga udžbenika u kojemu je vrlo iscrpno popisana sva korištena literatura, te da su pružena dodatna objašnjenja urednica i autorica u novom predgovoru glede navedene problematike.

3) dr.sc. Branko Šoštarić (Hrvatski veterinarski institut u Zagrebu) – dr.sc. Tihomir Florijančić (Poljoprivredni fakultet Sveučilišta u Osijeku)

Prijavu i zahtjev za mišljenjem Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju prosljeđuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa nakon što je ista prosljeđena od dekana Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Predstavku dekani Veterinarskog fakulteta podnosi dr.sc. Branko Šoštarić, voditelj Laboratorija za TSE i Patologiju preživača Hrvatskog veterinarskog instituta u Zagrebu radi sumnje na plagiranje i izmišljanje, tj. kršenje odredbi članka 8. Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju vezanu uz pitanja znanstvenog nepoštenja i prijevare u znanosti prilikom izrade doktorskog rada dr.sc. Tihomira Florijančića. Ista predstavka poslana je na znanje u Rektorat Sveučilišta u Zagrebu.

U podnesku se vrlo detaljno i razložno prikazuju dijelovi disertacije dr.sc. Tihomira Florijančića, dr.vet.med. "Epizootiološka istraživanja fasciolodoze običnog jelena (*Cervus elaphus*) u Istočnoj Hrvatskoj" obranjene 24. svibnja 2006 godine, te njihova podudarnost s dokumentom "Izvješće o aktivnostima i rezultatima istraživanja koje se odnosi na projekt: Istraživanje i utvrđivanje zdravstvenog stanja jelenske divljači držane u lovištima kojima gospodare Hrvatske Šume d.o.o. za istraživačku godinu 2002./2003."

To "Izvješće..." izradili su dr.sc. Branko Šoštarić i Ivan Vicković, dr.vet.med. 13. listopada 2003. godine za potrebe rada Nacionalnog povjerenstva za suzbijanje Fasciolodoze te je vlasništvo Hrvatskog veterinarskog instituta. U samomu dokumentu postoji i jasna napomena o povjerljivosti sadržaja i ne dopuštanju djelomična ili potpuna objavljivanja.

Detaljnijom raščlambom disertacije dr.sc. Tihomira Florijančića Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju utvrđuje:

1. da su "Slika 2.1. Usporedba prosječnih veličina dvije vrste jetrenih metilja koji parazitiraju u jelenske divljači: a – *Fascioloides magna*; b – *Fasciola hepatica*", str. 5

- disertacije, odjeljak "Pregled dosadašnjih spoznaja" te "Slika 2.4. Veličina puža *Lymnea* sp.", str. 9 disertacije, odjeljak "Pregled dosadašnjih spoznaja", sastavljene od triju slika preuzetih s mrežnih stranica *University of Pennsylvania School of Veterinary Medicine*, <http://cal.vet.upenn.edu/projects/paraav/labs/lab6.htm> bez navođenja i dozvole;
2. da je "Slika 2.12 Crni pigment u jetri – patognomonični patološko-anatomske nalaz pri invaziji metiljem *F. magna*", str. 26 disertacije, odjeljak "Pregled dosadašnjih spoznaja", preuzeta bez navođenja i dozvole s mrežnih stranica *University of Northern British Columbia*, http://www.unbc.ca/nlui/wildlife_diseases_bc/liver_flukes.htm te http://www.unbc.ca/nlui/wildlife_diseases_bc/liver_fluke_damage_moose.jpg – na kojima stoji da su slike zaštićeno intelektualno vlasništvo *Department of Veterinary Pathology Western College of Veterinary Medicine*, a sama slika u izvorniku ne prikazuje jetra jelena, već sjevernoameričkog losa;
 3. da je "Slika 5.18. Zdrava jetra običnog jelena", str. 78 disertacije, odjeljak "Rezultati", istovjetna Slici 1. "Izvješća..." dr.sc. Branka Šoštarića koja prikazuje jetra dostavljena na Hrvatski veterinarski institut u Zagrebu 29. listopada 2002. godine, zavedena pod ur. brojem 05-16057/02, te brojem dopisa R-1453/02, broj Hrvatskih šuma 01708, te da je dodatno manipulirana kako bi se sa slike uklonila izvorna oznaka;
 4. da je "Slika 5.19. Umjerena invazija jetre običnog jelena metiljem *F. magna*", str.78 disertacije, odjeljak "Rezultati", istovjetna Slici 4. "Izvješća..." dr.sc. Branka Šoštarića koja prikazuje jetra koja se na Hrvatskom veterinarskom institutu vode pod brojem 1453/02, rednog broja fotodokumentacije 29, broja Hrvatskih šuma 01705, te da je dodatno manipulirana kako bi se sa slike uklonila izvorna oznaka;
 5. da "Tablica 5.13. Morfometrijske karakteristike metilja *F. magna* izoliranih iz jetri jelena običnog", str. 79 disertacije, odjeljak "Rezultati" sadrži podatke za "jetra broj 8.", koje prikazuje "Slika 5.24. Metilji *F. magna* (72 primjerka) izvađeni iz jetre običnog jelena prilikom patološko-anatomske odnosno parazitološke pretrage", str. 79 disertacije, odjeljak "Rezultati". Ista slika 5.24 je preuzeta iz "Izvješća..." dr.sc. Branka Šoštarića, Slika 15. s oznakom R-1453/02 01407;
 6. za sliku 5.24, nadalje, razvidno je da je naknadno izmijenjena, jer je, osim što je izrezana iz Slike 15. "Izvješća..." dr.sc. Branka Šoštarića (slika 15. izvorno prikazuje 7 redaka metilja, prikazano ukupno 126 metilja) tako da prikazuje "samo" 72 metilja u 4 retka, dodatno manipulirana tako da metilji, koji su u izvorniku bili ozlijeđeni tj. dijelovi su odlomljeni ili su u izvorniku prekriveni pločicom oznake, izgledaju cjelovitima ili su sa slike "izrezani". Na slici 5.24. disertacije to se posebice odnosi na:
 - a. metilj prikazan u 2. retku, 10. metilj slijeva, kojemu u izvorniku nedostaje vršak,
 - b. metilj u 3. retku, 1. slijeva, koji je obrisan/izrezan iz izvornika,
 - c. metilj u 3. retku, 3. slijeva, kojemu u izvorniku nedostaje gornja trećina,
 - d. više metilja 2. i 3. retka, središte slike, koji su u izvorniku prekriveni pločicom oznake R-1453/02 01407,
 - e. metilj u 3. retku, 11. slijeva, kojemu u izvorniku nedostaje gornja trećina,
 - f. metilj u 4. retku, 1. slijeva, koji je obrisan/izrezan iz izvornika,
 - g. metilj u 4. retku, 6. slijeva, kojemu u izvorniku nedostaje donji dio,
 - h. metilj u 4. retku, 9. slijeva, kojemu u izvorniku nedostaje nešto veći dio u donjem dijelu, te
 - i. metilj u 4. retku, 12. slijeva, kojemu u izvorniku nedostaje gornja trećina.

Zaključno, Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju smatra da je dr.sc. Tihomir Florijančić prilikom izrade doktorskog rada navedenim postupcima počinio višestruke prijestupe članka 8. Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, koje Odbor

kvalificira znanstvenim nepoštenjem i prijevarom u znanosti. Točnije, u navedenim dijelovima doktorskog rada dr.sc. Tihomir Florijančić je počinio prijestup:

- 1) članka 8, točke 1 – izmišljanje – prikazivanjem nepostojećih rezultata vlastitog istraživanja, posebice za slike 5.18, 5.19 i 5.24 te podatke u tablici 5.13 disertacije;
- 2) članka 8, točke 2 – krivotvorenje – naknadnom manipulacijom izvornih podataka prikazanih na slikama 5.18, 5.19 i 5.24 disertacije;
- 3) članka 8, točke 3 – plagiranje – preuzimanjem rezultata drugih i prikazivanjem kao svojih na slikama 5.18, 5.19 i 5.24 disertacije.

Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju smatra da prisvajanje i objavljivanje bez dozvole te navođenja izvora fotografija objavljenih u slikama 2.1, 2.4, 2.12, 5.18 i 5.19 doktorskog rada dr.sc. Tihomira Florijančića predstavlja dodatan problem koji vjerojatno predstavlja kršenje autorskih i srodnih prava. Kako su povrede autorskih i srodnih prava djelokrug odgovarajućeg zakona, a ne nužno procjene etičnosti postupanja u znanosti, Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju smatra da nad takvim prekršajima nema ingerenciju.

Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju završno smatra da u kvalifikacijskom doktorskome radu ovakvi propusti i prijestupi Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju nisu prihvatljivi te da ne mogu biti rezultat ispričive zablude. Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju smatra da je potrebno izvršiti izmjenu javnog zapisa stvorenog objavom doktorskog rada dr.sc. Tihomira Florijančića u njegovom sadašnjem obliku.

Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju savjetuje da se na ovlaštenom matičnom tijelu koje je dodijelilo naslov doktora veterinarskih znanosti formira novo povjerenstvo koje će, nakon ispravaka naznačenih prijestupa te uvida u izvorne rezultate doktorskog rada dr.sc. Tihomira Florijančića moći procijeniti izvornost te znanstvenu vjerodostojnost ostatka doktorskog rada, kao i potrebu pokretanja postupka oduzimanja stečenog zvanja u skladu s člancima 35. i 37. stavak 2., točka 3. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju.

4) dr.sc. Davor Pećnjak, dr.sc. Josip Talanga, dr.sc. Stipe Kutleša, dr.sc. Zvonimir Čuljak i dr.sc. Filip Grgić (Institut za filozofiju u Zagrebu), dr.sc. Pavel Gregorić (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) i dr.sc. Tomislav Janović (Sveučilište u Zadru) – dr.sc. Zdravko Radman (Institut za filozofiju u Zagrebu)

Prijavu i zahtjev za mišljenjem Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju podnose dr.sc. Davor Pećnjak, dr.sc. Josip Talanga, dr.sc. Stipe Kutleša, dr.sc. Zvonimir Čuljak i dr.sc. Filip Grgić (djelatnici Instituta za filozofiju u Zagrebu), dr.sc. Pavel Gregorić (djelatnik Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) te dr.sc. Tomislav Janović (djelatnik Sveučilišta u Zadru) protiv dr.sc. Zdravka Radmana (djelatnika Instituta za filozofiju u Zagrebu) zbog sumnje na kršenje odredbi članka 8. točke 3. Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju vezanih uz pitanja plagiranja.

U prijavi se tvrdi da je dr.sc. Zdravko Radman objavio znanstveni članak „The Ethical Mind: An Outline“ u časopisu *Synthesis philosophica* 2006;21(2):385-94. u kojemu je značajan dio ideja, misli i riječi drugog autora preuzeo bez navođenja izvora.

Nakon detaljne raščlambe dostupnih dokumenata, članka „Does Neuroscience Refute Ethics?“ autora pod pseudonimom „Lucretius“ (dostupan na mrežnoj stranici *Ludwig von Mises Institute*, <http://mises.org/daily/1893>) te članka dr.sc. Zdravka Radmana „The Ethical Mind: An Outline“ koji je objavljen u časopisu *Synthesis philosophica* 2006;21(2):385-94. razvidno je da iako blisko tematski povezani, dr.sc. Zdravko Radman u svojem članku niti na koji način ne spominje članak za kojeg sam priznaje da mu je koristio kao radni materijal. Između ova dva članka postoji značajna podudarnost u jezičnom stilu, izričaju, redosljedu izložene rasprave te

istovjetnosti tiskarskih i faktografskih pogrešaka, koja prelazi pitanje tek ispravnog citiranja, tj. navođenja literaturnih izvora.

Uzimajući u obzir uobičajenu, prihvaćenu konvenciju, stil i očekivanja načina citiranja u znanstvenoj disciplini Filozofija, zaključak je Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju da prijestupe članka 8. točka 3. Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju u objavljenom znanstvenom članku dr.sc. Zdravka Radmana u časopisu *Synthesis philosophica* 2006;21(2):385-94. nije moguće objasniti previdom ili ispričivom zabludom.

Zaključno, predlažemo uredništvu časopisa *Synthesis philosophica* da izvrše brisanje ovoga članka iz javnog zapisa na za to uobičajen i prihvaćen način.

Raščlamba i obrazloženje

Ovom prilikom Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju smatra važnim naglasiti da pitanja znanstvene čestitosti, znanstvene prijevare i nepoštenja u znanosti nisu relativne kategorije, prilagodljive proizvoljnom tumačenju.

Ujedno ističemo da je uloga Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, među ostalim, promicanje etičkih načela i vrijednosti u znanosti i visokom obrazovanju te da Odbor, u svojim zakonskim okvirima, ima savjetodavnu ulogu.

Ovom prilikom Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju ističe važnost članka 8., točka 3 Etičkog kodeksa Odbora za etiku te ga iznosi u cijelosti:

„Plagiranje – prepisivanje ili preuzimanje ideja, misli, riječi i rezultata drugih autora i prikazivanje kao svojih ili novih; u obzir je potrebno uzeti i pravila, tj. posebnosti pojedinih akademskih disciplina vezana uz konvenciju, stil i očekivanja načina citiranja objavljenih djela“

Predmet sličnog sadržaja kao i podnesak Odboru za etiku u znanosti i visokom obrazovanju bio je dijelom dnevnog reda Znanstvenog vijeća Instituta za filozofiju u Zagrebu (73. sjednica, održana 12. prosinca 2007. godine), kao točka 4. „Sumnja u plagijat dr.sc. Zdravka Radmana – izbor povjerenstva“, a na prijedlog dr.sc. Josipa Talange, tadašnjeg predsjednika Znanstvenog vijeća Instituta za filozofiju u Zagrebu iako Institut za filozofiju kao ni Etičko povjerenstvo Instituta nikada nisu zaprimili službenu pritužbu protiv dr.sc. Zdravka Radmana. U sklopu točke 4. dnevnog reda, a nakon iscrpne rasprave više članova Znanstvenog vijeća predloženo je pristupanje izboru *ad hoc* povjerenstva radi istraživanja točnosti navoda izraženih sumnji.

Takav prijedlog nakon glasovanja članova na Znanstvenom vijeću Instituta za filozofiju u Zagrebu nije prihvaćen, a na samoj sjednici Znanstvenog vijeća nije se uspjelo doznati koji članovi istog Vijeća sumnjaju u plagijat dr.sc. Zdravka Radmana kako ne bi bili dijelom potencijalnog *ad hoc* povjerenstva.

Vežano uz isti predmet Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju zaprimio je i vrlo opsežno očitovanje dr.sc. Zdravka Radmana s priložima među kojima je i njegov članak „Kako Tomislav Bračanović podmeće plagiranje: Odgovor na optužbe“ objavljen u časopisu *Filozofska istraživanja* 2007;27(3):695-8. u kojemu odbija sve optužbe o plagiranju ili nekorektnom citiranju.

Dr.sc. Zdravko Radman nadalje tvrdi da je naknadno stupio u kontakt s gospodinom Jeffrey Tuckerom, odgovornim za izdavaštvo Instituta *Ludwig von Mises* koji, u svojem odgovoru od 29. listopada 2007. godine izriče da zbog korištenja pseudonima članak nije jednostavno citirati. Istim slijedom dr.sc. Zdravko Radman smatra da na taj način nisu povrijeđena autorska prava znanstvenika pod pseudonimom „*Lucretius*“, kao ni ustanove na čijim se mrežnim stranicama nalazi izvorni članak.

Također, a vezano uz ovaj predmet, od Povjerenstva za izdavaštvo Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju zaprimio je vrlo iscrpno izvješće te mišljenje (Klasa: 032-04/08-03/0004, Ur. Broj: 533-09-0007) – Predmet: mišljenje o predstavi dr. T. Bracanovića o mogućem plagijatu u časopisu *Synthesis philosophica* – u kojemu razložno iznose svoje stavove i zaključke o postupanju glavnog urednika časopisa Filozofska istraživanja te čitatelja/dojavljivača.

Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju odlučio je preuzeti rješavanje ovog predmeta jer dva ključna i stručno-znanstveno najosposobljenija tijela – Znanstveno vijeće Instituta za filozofiju u Zagrebu te glavni urednik/uredništvo časopisa *Synthesis philosophica* – koja su trebala donijeti svoj stav i odluku o postavljenoj sumnji u plagiranje u okvirima znanstvene discipline Filozofija to nisu uspjela na zadovoljavajući način.

Znanstveno vijeće Instituta za filozofiju u Zagrebu nije se uspjelo dogovoriti kako istražiti navode u optužbi. Službeno su postupili ispravno, jer sam Institut za filozofiju nikada nije zaprimio pritužbu, unatoč činjenici da je dio sudionika ovoga predmeta istodobno zaposleno u Institutu ili su članovi uredništva i savjeta predmetnih časopisa. Glavni urednik časopisa *Synthesis philosophica* u kojemu je objavljen članak dr.sc. Zdravka Radmana, istodobno je i glavni urednik časopisa Filozofska istraživanja u kojemu je objavljen „dijalog“ člancima dr.sc. Tomislava Bracanovića i dr.sc. Zdravka Radmana, a dr.sc. Zdravko Radman član je savjeta časopisa *Synthesis philosophica*. Istodobno, izdavač oba časopisa je Hrvatsko filozofsko društvo, kojega su svi sudionici najvjerojatnije članovi.

Glede javnog „dijaloga“ objavljenog u časopisu Filozofska istraživanja, Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju priklanja se stavu Povjerenstva za izdavaštvo Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. U ovome predmetu Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju zauzima stav da je pitanje izvornosti članka dr.sc. Zdravka Radmana trebalo postaviti uredništvu časopisa u kojemu je članak objavljen, da je glavni urednik i uredništvo to trebalo prepoznati, da je daljnja komunikacija uredništva i optuženog znanstvenika trebala biti tajna do zaključenja pitanja i konačne odluke te da rasprava o nečijem upitnom znanstvenom poštenju nikako ne može biti temom javnog „dijaloga“ u drugom časopisu. Svi sudionici ovoga javnog „dijaloga“ trebali su znati koje je očekivano ponašanje u znanstvenom izdavaštvu jer su dugi niz godina aktivni u raznim ulogama (pomoćnog urednika, glavnog urednika, člana savjeta) u znanstvenim časopisima znanstvenog polja Filozofija.

Posebno ističemo da su se oba autora u tom „dijalogu“ ponijela neprofesionalno i neetično – s jedne strane dojavljivač dr.sc. Tomislav Bracanović koji je iznio sumnju u vjerodostojnost čitavog znanstvenog opusa dr.sc. Zdravka Radmana temeljenu uvidom u jedan znanstveni članak, a s druge strane dr.sc. Zdravko Radman koji je u svojem „odgovoru“, umjesto detaljnog odgovora na postavljena pitanja i raščlambe problema, iznosio *ad hominem* napade protiv dr.sc. Tomislava Bracanovića.

Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju uvažava činjenicu da autor pod pseudonimom „*Lucretius*“ kao niti ustanova (*Ludwig von Mises Institute*) na čijim je mrežnim stranicama objavljen izvorni članak nemaju potraživanja vezanih uz financijsku ili drugu vrstu naknade vezane uz moguću povredu autorskih i srodnih prava, kao niti pritužbu vezanu uz moguću povredu intelektualnog vlasništva.

Pitanja povrede autorskih i srodnih prava te intelektualnog vlasništva djelokrug su odgovarajućeg zakona, a ne nužno procjene etičnosti postupanja u znanosti. Stoga pitanja povrede autorskih i srodnih prava te intelektualnog vlasništva, iako sama po sebi važna, u ovom slučaju smatramo bespredmetnima.

Administrativna potpora Odbora

Administrativnu i stručnu potporu radu OEZVO od 2. travnja 2007. godine pruža Agencija za znanost i visoko obrazovanje (ur. br.: 533-08-07-0004, klasa: 023-01/06/02/00149), u čijim se prostorijama od tada održavaju redovite sjednice Odbora.

Financijska potpora rada Odbora

Od travnja 2007. godine financijsku potporu radu OEZVO pruža Agencija za znanost i visoko obrazovanje terećenjem proračuna Agencije.

O detaljima rada Odbora više se može saznati iz zapisnika redovitih sjednica Odbora koji ne čine sastavni dio ovog izvješća, ali se po potrebi može dobiti uvid u njih. Svi zapisnici, dokumentacija, predmeti i pisma Odbora nalaze se u pismohrani Agencije za znanost i visoko obrazovanje.

doc. dr. sc. Vedran Katavić

predsjednik

Odbora za etiku

u znanosti i visokom obrazovanju

Prilozi:

1. Stewards of Integrity – Institutional Approaches to Promote and Safeguard Good Research Practice in Europe. An ESF Survey Report